

med Nemci in tudi pri nas dokopal do popolnoma nezasluženega slovesa nekakega nemškega strokovnjaka v jugoslovanskih vprašanjih. To se mu je lahko posrečilo samo pri ljudeh, ki njegovega dela ne poznajo, ker jim ne pride v roke, ali pa, ker ga ne morejo kontrolirati. To mu je tako stopilo v glavo, da je začel svojo ignoranco maskirati z visokonoso aroganco proti ljudem, ki so mu s svojim solidnim znanjem in delom na poti. Zato je bilo potrebno pokazati pravo sliko tega moža; če ne iz drugih razlogov, že zaradi tega, da ne bo zopet iskal in dobil ugodnosti od naše države kot nekako nagrado za ono lepo vnemo, s katero brani pokojno Avstrijo pred Wendlom.

J. A. G.

KRONIKA

Iz zgodovine P. E. N. klubov. Po poročilu uradnega «Bulletin de la Fédération internationale des Pen clubs» v sedmi številki (julija 1927) šteje zdaj mednarodna zveza penov že 25 podružnic (sections nationales), od katerih imajo nekatere države več središč, tako Nemčija (Berlin in Hamburg), Kanada (Montréal in Toronto), Španija (Madrid in Barcelona), Združene države ameriške (New-York in San Francisco), Italija (Rim in Milan) in Jugoslavija (Beograd, Ljubljana in Zagreb). Rusija zaenkrat v zvezi še ni zastopana. Centrala vseh podružnic je londonski klub, ki daje pobudo za ustanavljanje novih sekcij, posreduje med posameznimi središči in v to svrhu izdaja informativne P. E. N. News.

Rojstvo angleške matice penov je bilo kaj skromno. Koncem leta 1920. je sklenila londonska pisateljica Mrs. Dawson-Scott zbrati angleške književnike v prijateljski klub, ki naj bi sprejemal in gostil inozemske literate, kadar bi jih pot privedla v britansko metropolo. Ideja se je zdela na prvi pogled zelo enostavna in lahko izvedljiva. Vendar ta čas mednarodne politične razmere tej nameri še niso bile ugodne. Pisatelj vseh narodov bi Angleži takrat še ne mogli vabiti v svojo sredo. Treba je bilo najprej počakati, da so sledeča leta vsaj v intelektualnem oziru spet razširila ozki medvojni pojem «interallié» v vseobsegajoči pojem «international». Potem je šlo vse kar samo od sebe.

Ustanovni zbor londonskega kluba se je vršil dne 5. oktobra leta 1921. Za predsednika si je izvolil znanega romanciera Johna Galsworthya. Ta je še tisto leto v posebni poslanici pozval književnike drugih narodov, naj se tudi oni združijo v podobne klube: «Imenujte se, kakor se hočete. Izberite si pravila, kakršna si hočete. Toda sprejmite v svoji družbi inozemske pisatelje, če se oglase v vaši deželi, in smatrajte vse člane ostalih klubov tudi za svoje članel» Ta liberalni poziv je takoj obrodil sadove. Že leta 1921. so bili ustanovljeni sledeči klubi: francoski Cercle littéraire international (CLI), bruseljski Cercle des Ecrivains belges (CEB) in new-yorški Pen Club. Leta 1923. je število klubov narastlo že na dvajset. Koncem leta 1924. je končno ustanovila tudi Nemčija svoj P. E. N. klub v Berlinu.

P. E. N. klubi so mednarodna udruženja pisateljev. Že ime samo to znači (pen = pero). Posamezne črke tega kratkega imena so pa obenem tudi začetnice ene ali več kategorij pisateljev: P pomeni poete in dramatike (playwrights), E esejiste in založnike (editors), N romanopisce in pripovednike (novelists). Na škodo nedostaja imenu črka za prevajalce (traducteurs), ki naj tvorijo — kot izjavlja tajnik pariške sekcije Benjamin Crémieux — le ciment des Pen clubs. Svetovnjaki in politiki ne morejo biti člani teh mednarodnih pisateljskih družb.

Do letos so imeli P. E. N. klubi pet velikih mednarodnih sestankov. Prvi se je vršil leta 1923. v Londonu. Njegov namen, vpostaviti osebne stike med pisatelji posameznih narodov, se je zgledno posrečil. Francozi so se na tem kongresu potegovali zlasti za «pénétration réciproque des littératures». Naslednji sestanek v New-Yorku (1924), ki pa ni bil posebno močno obiskan, je razpravljajal o splošnih problemih medsebojnega slovstvenega udejstvovanja. Šele pariški kongres leta 1925. je definitivno potrdil in usmeril ekzistenco Pen klubov. Posamezni centri, ki so bili dotlej le v osebnih stikih po svojih članih, so se v Parizu grupirali v enoten organizem (ligue des écrivains du monde) in si postavili na čelo centralni komité, v katerem so se zbrali po en zastopnik za vsako literaturo (ne državo). Kongres je razpravljajal še o vprašanjih prevajanj iz posameznih slovstev in o splošnih bibliografskih smernicah in sporočilih. Ustanovil je tudi lastni «Bulletin de la Fédération», ki prinaša vesti o sestankih posameznih klubov, sezname knjig, ki naj bi se prevedle v tuje jezike, in opazke in tolmačenja mednarodnega avtorskega prava. Pariškega kongresa se je udeležilo med drugimi mnogo velikih osebnosti sodobne literature, Valéry, Galsworthy, H. Mann, Pirandello, Unamuno, Joyce, Kuprin, Bojer, Reyes in drugi.

Naslednje leto so se zbrali zastopniki Pen klubov v Berlinu. Mednarodni shod je preciziral nekatere sklepe pariškega sestanka in razpravljajal zlasti o prepotrebem bližjem seznanjanju literatur z literaturami.

Zelo važen pa je bil letošnji kongres v Bruslju (od 20. do 23. junija). Udeležili so se ga zastopniki vseh, zlasti manjših narodov (Jugoslovanske P. E. N. klube je zastopal tajnik zagrebške sekcije, g. Gjuro Dimović) in delegati mnogih velikih revij, ki se hočejo posebno zavzeti za namere in sklepe tega mednarodnega združenja pisateljev. Bruseljski sestanek je svečano pozval vse književnike sveta, da naj z vso silo svojih osebnosti delujejo za doumljivost in medsebojno človeka vredno upoštevanje med narodi.

Literatura, ki sicer pozna metode, ne sme poznati mej, in slovstveno izmenjavanje in recipročno bogatenje mora v vseh prilikah in slučajih ostati neodvisno od političnega življenja narodov. Kongres je poudarjal, da morajo zlasti med vojno odnošaji do umetnin in mojstrov, ki so splošna dediščina človeštva, biti vzvišeni nad nacionalnimi in političnimi strastmi. Dalje je skupščina ustanovila mednarodni forum za prevode, Office international des traductions, ki naj prihodnje leto že poroča o svojem delovanju. Kongres je tudi sklenil, da bo v vprašanjih medsebojne literaturne izmenjave kar mogoče tesno sodeloval z institutom «de Coopération intellectuelle». Torej, precej važnih in dalekosežnih sklepov!

Jasno je povzel Crémieux v svojem poročilu v «Bulletinu» pomen bruseljskega kongresa: Poslej mali narodi popolnoma zaupajo organizaciji Pen klubov in se zanašajo nanjo, da bo upostavila enakost v literaturah in potegnila njih civilizacijo iz temnega kota, v katerem prezeba, da se bo lahko popolnoma udejstvovala v veliki duhovni cirkulaciji Evrope in sveta. Pisatelji velikih narodov, ki so preobloženi z delom in imajo obširen krog bravcev, še ne vidijo dosti jasno možnosti in uloge Pen klubov. Toda pod pritiskom malih narodov se bodo o tem že kmalu prepričali.»

Eden teh malih narodov je tudi narod slovenski. Upajmo, da mu bo združenje, v katero je stopil letos pod predsedstvom Otona Župančiča, pomagalo pokazati svetu prva literarna dela njegovih tvorcev, dela, ki so do sedaj tako redko in težko dobila potne liste za inozemstvo. P. Karlín.

Urednikov «imprimatur» 25. oktobra 1927.